

مصاحبه با جناب حجت الاسلام دکتر مجید همتی، نویسنده کتاب «تنبيه؛ آری یا خیر؟»

اشتراک در شبکه‌های اجتماعی:

آدرس صفحه: <https://mav>

[1]

مصاحبه گر: محمد مهدی اخوی

-در چند سال اخیر یکی از پرفروش ترین کتاب های مرکز مشاوره مأوا، «کتاب تنبيه؛ آری یا خیر؟» دکتر همتی است. در همین راستا براین آمديم تا مصاحبه ای را با ایشان ترتیب دهيم.

مسئله ای که شما را به نوشتن این کتاب واداشت چه بود؟

این کتاب به عنوان یک تحقیق کلاسی بود که در پایان کارشناسی به آن پرداختم و انگیزه‌ای که من را به دنبال این موضوع کشاند این بود که آیا اصلاً ما باید کودک را تنبيه بکنیم یا خیر؟ نگاه اسلام به این مسئله چیست؟

ماشاءالله در روایات ماهم کم به این مسئله پرداخته نشده است و روایات بسیاری در این زمینه موجود بود که برای تالیف این کتاب بیشتر این روایات را بررسی و تکنیک اصلاح رفتار را نیز اضافه کردم تا درنهایت کتاب «تنبيه؛ آری یا خیر؟» حاصل شد.

*توضیح اجمالی درباره ساختار کتاب

این کتاب با نگاه اسلامی نوشته شده و سعی کردیم تا آنجا که امکان دارد از آیات و روایات استفاده کنیم. ضمن این که سیره اهل بیت (ع) را نیز در ابتدا آورده ایم. تقریباً برای نوشتن این کتاب، تمام روایات در باب تنبيه را دیدم؛ یکی از ویژگی‌های مثبت این کتاب، مختصر و مفید بودن آن است که به قول معروف: «به آن آب نیستیم».

در ابتدا آثار مخرب تنبیه بدنی را گفتیم که حال اگر تنبیه بدنی، مخرب است برای تنبیه چه باید کرد؟ سپس در فصل های بعد به بیان روش های تنبیه درست که همان تکنیک های اصلاح رفتار است پرداختیم. قبل از این که از تکنیک های اصلاح رفتار استفاده شود باید به این نکته توجه داشت که مسیر ارتباط والدین و فرزندان یک مسیر دوطرفه است. اگر فقط بخواهیم نیازهای کودکان را برآورده کنیم، این رابطه انگلی است؛ یعنی نیاز کودکان را برطرف می کنیم و در عوض آن هیچ انتظاری از کودک نداریم؛ اما اگر این مسیر دو طرفه باشد و به ازای برآورده کردن نیاز، انتظار و توقع از کودک داشته باشیم یک تعامل درست و صحیح است که اگر کودک انتظارات را برآورده نکرد به سراغ تکنیک های اصلاح رفتار می رویم. باید به این نکته توجه کرد غالب تکنیک های اصلاح رفتار در هفت سال دوم عمر کودک است که هفت سال تأدیب است. طبع کودک نیز در هفت سال دوم تأدیب را می پذیرد لذا است که پیازه می گوید: «کودک در این سن، در دگرپیروی اخلاقی است»؛ کودک از نگاه اسلام در مرحله غلامی است، یعنی پذیرشش بالاست و با نگاهی دیگر در روایت در مرحله تأدیب است. پس دو جنبه دارد: برآورده کردن نیازها و انتظارو توقع. لذا قبل از اینکه وارد تنبیه بشویم اول به این اشاره کردیم که اول برادری را ثابت کن و نیازهای کودک را برآورده کن و بعد انتظار برآورده کردن انتظارات را از کودک داشته باش.

در فصل دوم به این اشاره کردیم که گاهی مشکلات رفتاری کودک از جای دیگر نشأت می گیرد. اینجا دیگر جای تنبیه نیست. مثلاً پدر و مادر دعوا دارند و کودک اضطراب حاصل از این دعوا را در قالب پرخاشگری بروز می دهد و دیگر حق تنبیه در اینجا نیست و باید علت را برطرف کرد؛ لذا در ادامه علل مشکلات رفتاری کودک را گفتیم. بعد روی مهم ترین عامل، که عامل خانواده است دقیق شدیم؛ با عنوان تاثیر عوامل موجود در محیط خانواده در بروز مشکلات رفتاری کودکان به چه صورت است. برای نمونه: چگونگی ارتباط والدین با یکدیگر، حالت هیجانی و احساسی والدین و

حال والدین نیازهای کودک را برآورده کرده اند ولی کودک انتظارات را برآورده نکرده و باید از تکنیک های اصلاح رفتار استفاده کرد. قبل تنبیه باید شروطی را در نظر داشت که در کتاب به یازده شرط اشاره شده که قبل تنبیه باید آن ها را مد نظر داشت. روایت داریم «نهی رسول الله (ص) عن الادب عند الغضب؛ در هنگام عصبانیت نباید کودک را تنبیه کرد»؛ زیرا در هنگام عصبانیت دستگاه تفکر کار نمی کند و صرفاً هیجانات است. از انسان تفکر را بگیری می شود دیوانه؛ لذا روایت داریم غضب، شعبه ای از جنون است.

ضمن این که تنبیه باید مناسب شرایط سنی کودک باشد. زیر 3 سال اصلاً تنبیهی نداریم زیرا کودک خود کنترلی ندارد، اخلاق در او شکل نگرفته است. تا 5 سالگی برای دروغ نباید تنبیه کرد زیرا کودک در سن 3 تا 6 سالگی هنوز در مرحله خیال پردازی است.

پس از این ها که شرایط مشخص شد باید به این توجه کرد که مرحله قبل از این ها دستور است که با عنوان چگونه دستورات مؤثر بدهیم آمده است؛ این امر نیز بسیار قابل توجه است زیرا والدین ابتدا باید دستور صحیح بدهند و پس از آن، اگر چند مرتبه بی توجهی شد، باید به سراغ تکنیک اصلاح رفتار بروند.

حال تکنیک های اصلاح رفتار که همان جایگزین تنبیه بدنی باشد را به دو دسته در دو فصل تقسیم کرده ایم: روش های افزایش رفتار مطلوب مانند تشویق و روش های کاهش رفتار نامطلوب مانند بی توجهی فعال؛ در کل 16 روش آوردیم برای اینکه پدر مادر کودک خودشان را نزنند، سرکودک فریاد نزنند و

*مخاطبین کتاب چه کسانی هستند؟

این کتاب برای مراجعینی است که رجوع می کنند. لذا خیلی مختصر نوشته شده است؛ هم برای والدین قابل استفاده هست و هم برای مربیان و هرکسی که بخواهد در امر تربیت فعالیت داشته باشد. تکنیک هایی که اشاره شده از کودک 3 سال تا 21 سال را شامل می شود ولی اشاره کردم که اصل تربیت در هفت سال دوم است.

*تجربیات مشاوره ای چقدر در نوشتن این کتاب مؤثر بود؟

این کتاب را در مقطع کارشناسی نوشتم و در آن زمان به صورت حرفه ای مشاوره نمی دادم؛ اما چون از سال 76 مسئول بسیج دانش آموزی بودم با کودکان کار کرده بودم. زمانی که مباحث روان شناسی را خواندم، تجربه بود، دانش هم به آن اضافه شد و لذا ثمره اش شد این کتاب. این کتاب را در اوایل دکتری نیز بازنویسی کردم؛ در سری دوم شواهد مشاوره ای را نیز اضافه کردم و آن چیزی شد که خودم می خواستم.

*خاطره ای تأمل برانگیز از تنبیه والدین

کودکی آمد و از او تست نفاسی ترس از خانواده گرفتم.

گفتم: محمد حسین آگه شما به جای بابا باشی بچه شیطونی کنه چجور تنبیهش میکنی؟

کمی فکر کرد و گفت: تو کمد دیواری زندونیش میکنم.

بعد پدر مادر آمدند و بحث تنبیه شد؛ به آن‌ها گفتم شما بچه را در کمد دیواری زندانی می‌کنید؟ خندیدند و گفتند چون در منزل ما اتاق نداریم و قبلاً شنیده بودیم یکی از تکنیک‌های تنبیه اتاق تنهایی است، گفتیم اتاق نداریم پس بچه را در داخل کمد تنها بگذاریم تا تربیت شود.

*مهم‌ترین چالشی که خانواده‌ها به شما مراجعه می‌کنند برای تربیت فرزندان، بیشتر در چه زمینه‌ای است و علت آن را چه می‌دانید؟

در عصر فعلی بیشتر کودکان لوس شده‌اند؛ یعنی خودکنترلی پایینی دارند. نمی‌توانند خواسته خود را به تأخیر بیندازند.

عمده این مشکل هم بخاطر روشی تربیتی والدین است که سهل‌گیرانه شده و نه مقتدرانه. در سن 3 تا 6 سالگی دیگر خودکنترلی باید شکل گرفته باشد و باید از 3 سالگی هر سال این خودکنترلی بیشتر شود؛ زیرا کودک در سن 7 سالگی باید وارد مرحله غلامی یا همان اطاعت‌پذیری شود؛ اما امروزه شاهد این امر نیستیم و این مدل تربیت نادرست است.

*یک جمله یا یک پیام دوست داشتنی از کتاب که مورد علاقه خودتان هست چیست؟

بدترین پدر و مادرها کسانی هستند که نیکی را از حد بگذرانند.

*اثر جدیدی در دست تولید و چاپ دارید؟

کتاب از تولد تا 3 سالگی، نیازها، ویژگی‌ها و مشکلات؛ که انشاءالله تا آخر سال چاپ می‌شود.

لینک خرید محصول: [2] <http://eshop.iki.ac.ir/shop/10/Product/2995>

برچسب‌ها:

[مجد همتی، تنبیه، تنبیه کودکان، تنبیه بدنی](#) [3]

فایل ضمیمه:

[\[jpg\] 4.1_1](#)

نشانی منبع: <https://mava.iki.ac.ir/node/762>

پیوندها

<https://mava.iki.ac.ir/files/images/content-images/1398/654456.jpg> [2] [1]

<http://eshop.iki.ac.ir/shop/10/Product/2995> [3]

<https://mava.iki.ac.ir/tag/%D9%85%D8%AC%DB%8C%D8%AF-%D9%87%D9%85%D8%AA%DB%8C%D8%8C-%D8%AA%D9%86%D8%A8%DB%8C%D9%87%D8%8C-%D8%AA%D9%86%D8%A8%DB%8C%D9%87-%DA%A9%D9%88%D8%AF%DA%A9%D8%A7%D9%86%D8%8C-%D8%AA%D9%86%D8%A8%DB%8C%D9%87-%D8%A8%D8%AF%D9%86%DB%8C> [4]

https://mava.iki.ac.ir/files/attach/1_1.jpg